

**PROGRAM PODIZANJA DUGOGODIŠNJIH NASADA
ISTARSKOJ ŽUPANIJI - IZVJEŠĆE O REALIZACIJI
PROGRAMA, MODEL SUFINANCIRANJA I
KONCEPCIJA PROVEDBE PROGRAMA
DO 2020. GODINE**

Izvješće pripremio: - *MIH d.o.o. Poreč i*
- *Upravni odjel za poljoprivredu,*
šumarstvo, lovstvo, ribarstvo i
vodoprivredu

Poreč, prosinac 2008.

SADRŽAJ.

1. UVOD	3
2. REALIZACIJA RASPODIJELE SADNOG MATERIJIA OD 1994. – 2008. GODINE	4
3. OSTVARENI REZULTATI	4
4. RASADNIČARSKA PROIZVODNJA	9
5. ZNAČAJKE POLJOPRIVREDNE PROIZVODNJE	11
6. POSTOJEĆE STANJE	15
7. SMJERNICE RAZVOJA DO 2020. GODINE	15
8. OČEKIVANI CILJEVI PROGRAMA	16
9. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA	17

1. UVOD

Istarska županija ima izrazite komparativne prednosti za uzgoj dugogodišnjih nasada u vinogradarstvu, voćarstvu i maslinarstvu (zemljište, klima, tradicija, tržište, autohtoni sortiment). Istarski poljoprivrednik ovisno o mikroklimi tradicionalno je vezan za vinovu lozu, maslinu i lijesku, kulture koje su najviše zastupljene u poljoprivredi ovog podneblja. Negativni trendovi neadekvatne agrarne politike od 1945. godine djelomično su zaustavljeni uvođenjem županijskog Programa sufinanciranja i nabave sadnog materijala koji se provodi od 1994. godine. Dosadašnji naponi rezultirali su zaposlenjem mladih i njihovim zaustavljanjem u ruralnom prostoru na obiteljskim gospodarstvima, povećanjem dohotka poljoprivrednih gospodarstava i aktiviranjem zapuštenih resursa pogodnih za proizvodnju visokokvalitetnih tipičnih i izvornih autohtonih proizvoda. Pridruživanje Republike Hrvatske Europskoj uniji rezultirati će ograničenjem u daljnjoj sadnji. Liberalizacija trgovine poljoprivredne proizvodnje sa zemljama članicama EU, kao i sa susjednim zemljama, proces je koji mijenja uvjete poslovanja i otežava nastup na tržištu poljoprivrednih proizvoda te od naših proizvođača traži poboljšanje konkurentnosti i kakvoće svojih proizvoda. Bez korištenja financijske potpore nemoguće bi bilo održati konkurentnost, a u razdoblju koje slijedi treba učiniti iskorak i investicijama povećati proizvodnju, zaštititi okoliš i suočiti se na tržištu sa konkurencijom bez zaštitnih carina. Stoga je Plan podizanja dugogodišnjih nasada od strateškog interesa za Istarsku županiju. Slijedom toga cilj je i dalje poticati ubranu sadnju dugogodišnjih nasada. U tu svrhu narednih godina Istarska županija bi trebala osigurati značajna proračunska sredstva kako bi naši poljoprivredni proizvođači što spremnije dočekali ulazak u EU.

2. REALIZACIJA RASPODIJELE SADNOG MATERIJALA OD 1994. –2008. GODINE

U cilju stavljanja u funkciju poljoprivrednih proizvodnih resursa s kojima raspolaže Istarska županija uz istovremeno uvažavanje tradicije u poljoprivrednoj proizvodnji ovog podneblja, na nivou Istarske županije 1994. godine pokrenut je Program nabave i sufinanciranja sadnog materijala, koji se realizira u kontinuitetu i koji je postao jedan od prepoznatljivijih Programa u Istarskoj županiji. Tada je zapravo započela prva realizacija pilot projekta sadnje dugogodišnjih nasada u Istarskoj županiji. Te je godine zainteresiranim poljoprivrednicima prvo-osnovane udruge «Agropadova» besplatno podijeljen sadni materijal. Ponuđeni model organiziranja poljoprivrednika, kao i sadnja dugogodišnjih nasada, izazvao je kod istih veliki interes i pokrenuo osnivanje novih poljoprivrednih udruženja tako da danas na području Istarske županije djeluje 50-tak poljoprivrednih udruga. Program sadnje dugogodišnjih nasada u svoje je prve tri godine mijenjao modalitet financiranja. Od 1997. do 2003. godine financiranje sadnog materijala provodio se na način da su:

- 1/3 sredstava osiguravali poljoprivrednici,
- 1/3 sredstava je osiguravano iz Proračuna općina i gradova,
- 1/3 sredstava je osiguravano iz Proračuna Istarske županije

S obzirom da je interes poljoprivrednih proizvođača za nabavu sadnog materijala svake godine bio sve veći, a osigurana sredstva općina i gradova

kako i županije fiksno određena Proračunom, učešće proizvođača je bilo veće od 1/3 u odnosu na dotadašnje ustaljeno pravilo. Model se mijenja 2003. godine kada Županija sufinancira podizanje vinograda samo onih subjekata koji su dobili državni poticaj i to s 28.000.00 kn/ha. Usvajanjem Programskih smjernica poglavarstva od 05. prosinca 2003. godine za sufinanciranje i nabavu sadnog materijala odnosno modela intenzivnih potpora za podizanje višegodišnjih nasada na području Istarske županije za period od 2004. do 2008. godine određena je županijska politika i strategija rada u dijelu razvoja poljoprivredne proizvodnje. Tim smjericama definirani su ciljevi i način ostvarenja Programa na način:

- da obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo odnosno poljoprivredni poduzetnik zasadi najmanje 2000 m² nasada što isti u poljoprivrednoj udruzi dokazuje kopijom katastarskog plana i vlasničkim listom ili ugovorom o zakupu-koncesiji,
- da se u Program uključe općine i gradovi u Istarskoj županiji na čijem se području podiže dugogodišnji nasad, a raspodjela sadnog materijala vrši putem poljoprivrednih udruženja,
- da Istarska županija u narednih pet (5) godina sufinancira vrijednost nabave sadnog materijala iz svog Proračuna s 1/3 iznosa vrijednosti uz uvjet da sa 1/3 iznosa vrijednosti sudjeluju Općine i Gradovi koji imaju prihod po stanovniku isti ili veći od prosjeka za Istarsku županiju a preostalu 1/3 iznosa vrijednosti sadnog materijala sufinancira sam poljoprivrednik putem poljoprivrednog udruženja,
- da Istarska županija u narednih pet (5) godina sufinancira vrijednost nabave sadnog materijala iz svog Proračuna s 1/2 iznosa vrijednosti ukoliko je prihod po stanovniku Općine manji od županijskog prosjeka uz uvjet da u sufinanciranju preostale 1/2 iznosa vrijednosti putem poljoprivrednog udruženja sudjeluju Općina i poljoprivrednik zajedno.

Zadužio se Upravni odjel za poljoprivredu, šumarstvo, lovstvo, ribolov i vodoprivredu da s MODELOM INTENZIVNIH POTPORA, u roku od 15 dana, upozna sve Općine i Gradove kao i poljoprivredna udruženja u Istarskoj županiji s ciljem izrade kvalitetnih planova podizanja dugogodišnjih nasada, da se organizira proizvodnja sadnog materijala i na vrijeme osiguraju namjenska sredstava u Proračunima Općina i Gradova za 2004. godinu te za vrijeme trajanja Programa.

Istarski Program sadnje dugogodišnjih nasada postao je prepoznatljiv ne samo na području Istarske županije, već i na ostalim dijelovima RH, gdje su sličan model prihvatile i ostale Županije (npr. Zagrebačka županija).

Na temelju Zaključka Vlade Republike Hrvatske sa sjednice održane 3. lipnja 2004. godine donesen je Operativni program podizanja trajnih nasada:

- Operativni program podizanja novih vinograda;
- Operativni program podizanja novih nasada maslina;
- Operativni program podizanja novih nasada voćnjaka.

Vlada Republike Hrvatske donijela je ovaj Program s ciljem da se do ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju podigne veći broj dugogodišnjih nasada (vinograda, maslinika, voćnjaka) za koje postoje izuzetno povoljni prirodni uvjeti, a kojima bi se osigurala samodostatna i konkurentna proizvodnja. Ovim operativnim

Programom u Istarskoj županiji svake se godine određivale kvote za podizanje voćnjaka i vinograda. U početnim godinama donošenja ovog Programa nisu se realizirale dodijeljene kvote.

Razlozi za takovo stanje postojalo je u određenim uzrocima:

- slaba upućenost poljoprivrednih proizvođača za takav vid poticaja,
- složenost postupka za dobivanje poticaja,
- neriješenog stanja s poljoprivrednim zemljištem,
- usitnjenost posjeda,
- nedefiniranom statusu poljoprivrednog proizvođača (sva poljoprivredna gospodarstva, upisnici poljoprivrednih proizvođača i sl.).

S obzirom na naprijed navedene okolnosti i Vlada mijenja modalitete potpora u podizanju dugogodišnjih nasada tako da danas s obzirom na novonastale okolnosti i veća financijska sredstva koja Vlada izdvaja za podizanje dugogodišnjih nasada, interes za takav vid poticaja je naglo porastao i od strane poljoprivrednih proizvođača iz Istre.

3. OSTVARENI REZULTATI

Zahvaljujući višegodišnjoj politici razvoja vinogradarstva, maslinarstva i voćarstva Istarska županija postigla je značajne rezultate u usporedbi s mogućnostima i značenjem tih grana poljoprivrede. Ovim Programom je u većoj mjeri potaknut interes za sadnjom novih vinograda i voćnjaka pri čemu je naročit naglasak na podizanju novih maslinika. Tim Programom su se jednim dijelom realizirali ciljevi u stvaranju novog dohotka kao i samozapošljavanja, a revitalizirao se značajan dio zapuštenih poljoprivrednih površina, osnovan je veliki broj poljoprivrednih udruga, pokrenuti su projekti vinskih cesta i maslinovog ulja, izgrađen je značajan broj uljara vinskih podruma, kušaona vina i maslinovog ulja i sl.

Program sufinanciranja i nabave sadnog materijala odvijao se po utvrđenim kriterijima Istarske županije, unutar kojih se nastojalo što jednostavnije prikupiti potrebne zahtjeve putem poljoprivrednih Udruga i realizirati samu provedbu Programa za koji je zadužen Upravni odjel za poljoprivredu, šumarstvo, lovstvo, ribarstvo i vodoprivredu Istarske županije.

Kompletnu koordinaciju izrade planova i nabavu sadnog materijala u početku je vodio Upravni odjel za poljoprivredu, šumarstvo, lovstvo, ribarstvo i vodoprivredu Istarske županije. U proteklih devet godina, nabava i raspodjela sadnog materijala povjerena je županijskom poduzeću «MIH» d.o.o. iz Poreča, a manjim dijelom rasadnicima «SKINK» i «DARKO» iz Rovinja i ostalim poslovnim subjektima „URES“, tako da je na taj način omogućeno poljoprivrednim udrugama da same ugovaraju i nabavljaju sadni materijal.

Ekološka proizvodnja na području Istarske županije ima poseban značaj jer se radi o ekološki očuvanom području. Istarska županija potiče razvoj ekološke proizvodnje sufinanciranjem troškova registracije i dobivanja sukladnosti za ekološku proizvodnju, te kroz financiranje stručnih službi u praćenju ekoloških proizvođača. Korisnici poticaja mogu biti pravne i fizičke osobe upisane u Upisnik ekoloških proizvođača i koji su upisani u jednu od udruga na području Istarske županije. Nažalost zbog blokade računa pojedinih udruga sufinanciranje nije bilo moguće realizirati.

Promjena poreznog sustava (uvođenje PDV-a) pored poljoprivrednih udruženja u Program nabave i sufinanciranja sadnog materijala sve više uključuje poljoprivredne proizvođače ili njihova registrirana trgovačka društva, odnosno obrte koji su u sustavu PDV-a, iz razloga što se plaćeni PDV

ulaganjem u dugogodišnje nasade kroz redovno poslovanje vraća poljoprivredniku.

U Program sadnje dugogodišnjih nasada uključeno je 30-ak poljoprivrednih udruga s područja Istarske županije i više desetaka fizičkih odnosno pravnih osoba.

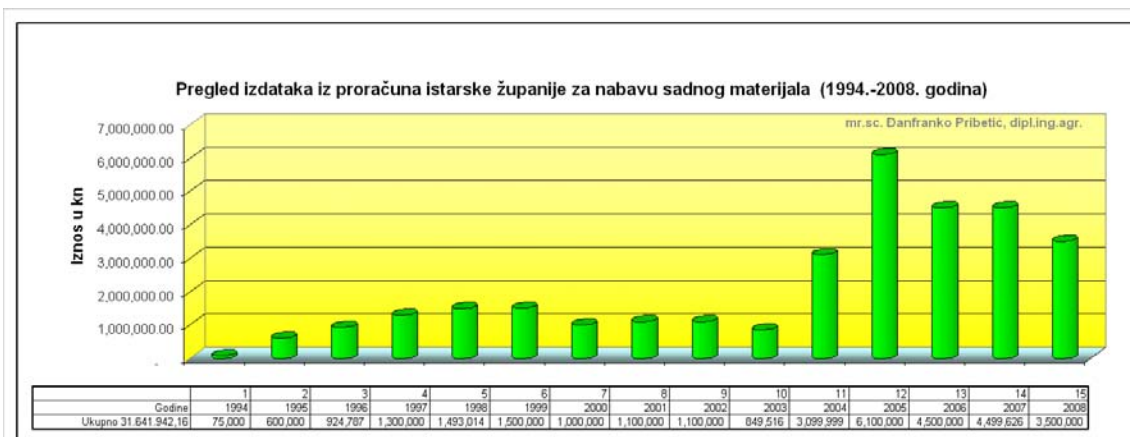
Od početka provedbe Programa, od 1994. godine, Županija je dosad izdvojila za sufinanciranje sadnica 31.641.942,16 kn čime je sufinancirana sadnja 3.726.168 komada loznih cijepova, 752.197 stabala maslina te 117.709 sadnica ostalih voćnih vrsta. Pregled izdataka iz Proračuna Istarske županije za nabavu sadnog materijala od 1994. god do 2008. god. prikazan je u tablici i grafikonu br.1 , a količine zasađenog sadnog materijala u tablici br.2. i grafikonima br.: 2, 3 i 4.

Tablica br.1: Pregled izdataka iz proračuna Istarske županije za nabavu sadnog materijala (1994.-2008. godina)

Godina realizacije	Godina	Iznos u kn
1.	1994.	75.000,00
2.	1995.	600.000,00
3.	1996.	924.787,00
4.	1997.	1.300.000,00
5.	1998.	1.493.014,00
6.	1999.	1.500.000,00
7.	2000.	1.000.000,00
8.	2001.	1.100.000,00
9.	2002.	1.100.000,00
10.	2003.	849.516,00
11.	2004.	3.099.999,07
12.	2005.	6.100.000,00
13.	2006.	4.500.000,00
14.	2007.	4.499.626,09
15.	2008.	3.500.000,00
	UKUPAN IZNOS	31.641.942,16

Izvor: Upravni odjel za poljoprivredu, šumarstvo, lovstvo, ribarstvo i vodoprivredu Istarske županije.

Grafikon br.1: Pregled izdataka iz proračuna Istarske županije za nabavu sadnog materijala (1994.-2008. godina)

Izvor: Upravni odjel za poljoprivredu, šumarstvo, lovstvo, ribarstvo i vodoprivredu Istarske županije.

Tablica br.: 2. Realizacija nabave sadnog materijala po godinama

GODINA	LOZNI CIJEPOVI		SADNICE MASLINA		OSTALO VOĆE	
	kom.	ha	kom.	ha	kom.	ha
1994.	15.300	3,83	1.524	4,62	210	0,28
1995.	75.213	18,80	16.691	50,58	4.495	6,07
1996.	122.997	30,75	36.199	109,69	7.944	10,74
1997.	187.500	46,88	42.970	130,21	9.970	13,47
1998.	250.000	62,50	20.500	62,12	12.500	16,89
1999.	201.302	50,33	23.355	70,77	9.478	12,81
2000.	134.081	33,52	32.831	99,49	12.402	16,76
2001.	202.650	50,66	29.494	89,38	8.015	10,83
2002.	182.827	45,71	32.620	98,85	7.138	9,65
2003.	116.244	29,06	41.567	125,96	2.918	3,94
2004.	336.900	84,23	47.679	144,48	6.300	8,51
2005.	662.951	165,74	96.187	291,48	5.538	7,48
2006.	472.047	118,01	112.700	341,52	6.542	8,84
2007.	386.614	96,65	106.186	321,78	11.065	14,95
2008.	379.542	94,89	111.694	338,47	13.194	17,83
SVEUKUPNO	3.726.168	836,66	752.197	1940,92	117709	159,07

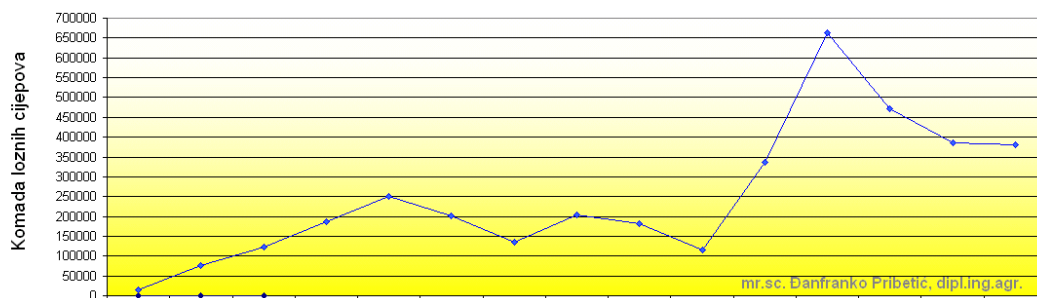
Izvor: MIH d.o.o.

Izračun površina po kulturama izveden je na način, da su korištene najčešće vrijednosti za podizanje pojedinih kultura, tako da su izračunom dobivene potrebe sadnog materijala za:

- vinovu lozu 2.5m x 1m = 4000 loznih cijepova/ha
- maslinu 5m x 6m = 333 kom sadnica maslina/ha
- voće (breskva) 4.5m x 3m = 740 sadnica/ha

Grafikon br.2: Pregled realizacije programa nabave loznih cijepova po godinama

Realizacija programa nabave loznih cijepova po godinama

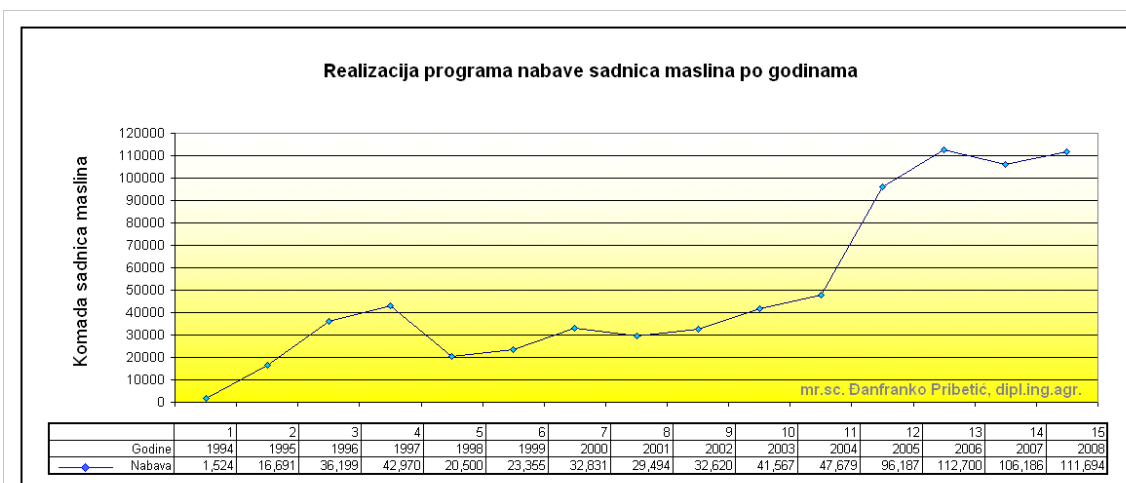

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Godine	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
◆ Nabava	15,300	75,213	122,997	187,500	250,000	201,302	134,081	202,650	182,827	116,244	336,900	662,951	472,047	386,614	379,542

Izvor: MIH d.o.o.

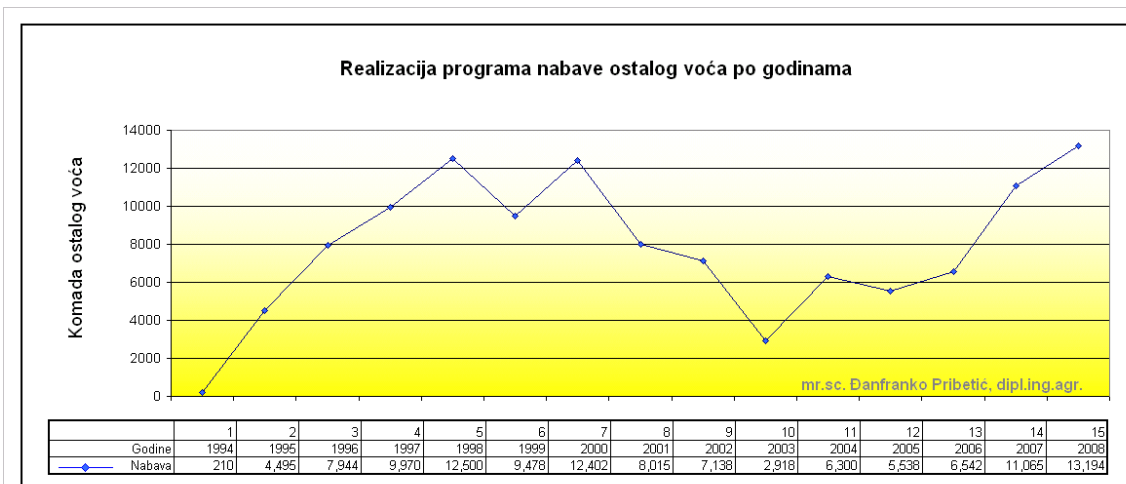

Grafikon br.3: Pregled realizacija programa nabave maslina po godinama.

Izvor: MIH d.o.o.

Grafikon br.4: Pregled realizacije programa nabave ostalog voća po godinama.

Izvor: MIH d.o.o.

Ukupna vrijednost nabavljenog sadnog materijala u proteklih petnaest godina iznosi oko 94.925.826,48 kuna. Proračunom Istarske županije bilo je osigurano 31.641.942,16 kuna za sufinanciranje sadnog materijala. One jedinice lokalne samouprave koje su bile u mogućnosti izdvojiti veća financijska sredstva putem svojih Proračuna za pokrivanje troškova nabave sadnog materijala, to su u pravilu redovito i činile. Iako veći broj općina ima želju za većim izdvajanjem u ovaj Program, zbog ograničenih sredstava u svom Proračunu nisu u mogućnosti odvojiti veća sredstva. U ovom izvješću nije kvantificirano učešće jedinica lokalne samouprave.

4. RASADNIČARSKA PROIZVODNJA

U cilju što bržeg osposobljavanja domaćih proizvođača za proizvodnju potrebnih količina sadnica osnovana je specijalizirana udruga rasadničara Istre i poljoprivrednicima odobreno iz «Fonda za razvoj poljoprivrede i agro-turizma Istre» više namjenskih kredita za izgradnju objekata za rasadničarsku proizvodnju, podizanje matičnih nasada, sadnju podloga i ostalog nužnog potrebnog da se ova proizvodnja uhoda i tehnološki i financijski stabilizira. Potrebno je istaknuti da je proizvodnja sadnog materijala vrlo kompleksna i složena. Za njen razvoj nedostatna je samo angažiranost samih rasadničara i Županije već je potrebna i angažiranost ostalih stručnjaka iz savjetodavnih i znanstveno stručnih ustanova. Samo združenim snagama navedenih subjekata i udruživanjem rasadničara u strukovno udruženje stvorili bi se preduvjeti za brži razvoj rasadničarstva.

Proizvodnja sadnog materijala u tijeku vegetacije podliježe obaveznom stručnom nadzoru, kojim se utvrđuje podrijetlo upotrijebljenog repro-materijala, autentičnost sorte, vegetativna razvijenost i zdravstveno stanje.

Ta je problematika regulirana:

- za voćni sadni materijal: [Pravilnik o stavljanju na tržište reprodukcijskog sadnog materijala i sadnica namijenjenih za proizvodnju voća NN 124/2006](#)
- za lozni sadni materijal: [Pravilnik o stavljanju na tržište materijala za vegetativno umnažanje loze NN 133/2006](#)

Prema podacima Zavoda za sjemenarstvo i rasadničarstvo u Istri su registrirana tri rasadnika za proizvodnju voćnog i jedan za proizvodnju loznog sadnog materijala.

Slika br. 1.: Proizvođači sadnog materijala 2004. god.

Izvor: Zavod za sjemenarstvo i rasadničarstvo Osijek

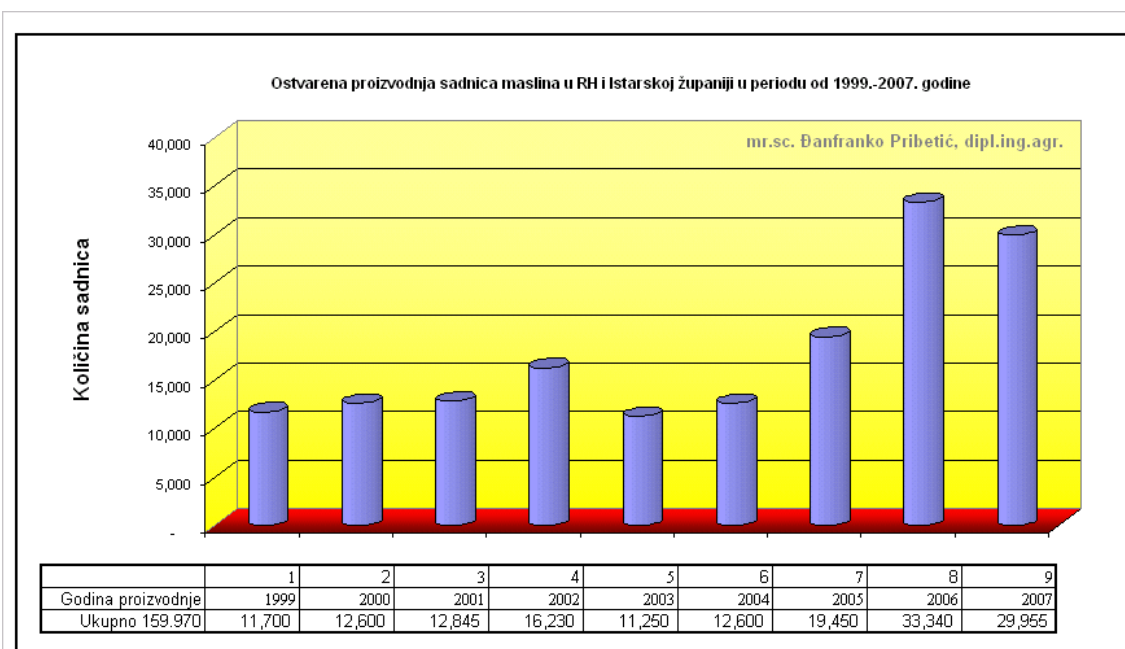
Dosadašnji razvoj rasadničarske proizvodnje bio je prepušten samim rasadničarima. Zbog složenosti, dugog procesa i strogog nadzora nad proizvodnjom loznog i voćnog sadnog materijala rasadničari su uglavnom svoju proizvodnju usmjerili u proizvodnju ukrasnog bilja koji ima jednostavniji uzgoj i kraći ciklus proizvodnje, jednostavniji nadzor, a zbog potreba u turizmu dohodovnije je od uzgoja voćnog i loznog sadnog materijala. Bez obzira na naprijed navedene ograničavajuće čimbenike proteklih godina vidljivi su pomaci u proizvodnji voćnog sadnog materijala, a posebno u proizvodnji sadnica maslina. Prema podacima Zavoda za sjemenarstvo i rasadničarstvo iz Osijeka u narednom grafikonu prikazani su podaci o prijavljenoj i deklariranoj proizvodnji sadnica maslina od 1999. - 2007. godine, a u tablici br. 4 sorte i broj matičnih nasada maslina u Istarskoj županiji. Treba napomenuti da su svi tržni viškovi sadnog materijala koji su udovoljavali zakonom propisane norme, a proizvedeni od registriranih rasadničara sa područja Istarske županije plasirani putem poljoprivrednih udruga za navedeni Program.

Tablica br.3: Ostvarena proizvodnja sadnica maslina u Istarskoj županiji u periodu od 1999.-2007. godine.

God.proizv.	1999.	2000.	2001.	2002.	2003	2004.	2005.	2006.	2007.
Količina sadnica	11.700	12.600	12.845	16.230	11.250	12.600	19.450	33.340	29.955

Izvor: Zavod za sjemenarstvo i rasadničarstvo Osijek.

Grafikon br.5: Proizvodnja sadnica maslina u Istarskoj županiji 1999-2007.

Izvor: Zavod za sjemenarstvo i rasadničarstvo Osijek.

Tablica br.4: Pregled sorti i količina matičnih stabala maslina u Istri

MATIČNA STABLA MASLINE U ISTRI 2008.GOD.	
SORTA	KOLIČ.MAT.STAB.
Ascolana tenera	61 kom
Buža	555 kom
Istarska belica	151 kom
Itrana	8 kom
Leccino	115 kom
Leccione	110 kom
Moraiolo	2 kom
Pendolino	108 kom
Picholine	102 kom
Plominka	36 kom
Puntoža	18 kom
Rošinjola	31 kom
Simjaca	44 kom
Ukupno:	1341 kom

Izvor: Zavod za sjemenarstvo i rasadničarstvo u Osijeku.

Proizvodnja loznih cijepova odvijala se 2004. i 2006. godine i praktički je beznačajna. Postojeći rasadnici zbog niza okolnosti nisu u stanju pokrenuti proizvodnju loznih cijepova i to prvenstveno zbog: visokih ulaganja u infrastrukturne objekte koji prate tu vrstu proizvodnje, nedostatka slobodnog i kvalitetnog zemljišta za prporište, nedostatka podloga, a posebno odgovarajućih matičnih vinograda za pupove. Prema evidenciji Zavoda za sjemenarstvo i rasadničarstvo u Istri nema prijavljenih rodnih nasada za proizvodnju pupova i loznih podloga.

5. ZNAČAJKE POLJOPRIVREDNE PROIZVODNJE

Opći razvojni gospodarski trend u Republici Hrvatskoj je korištenje svih mogućih resursa, pa tako i poljoprivrednog zemljišta u privatnom i javnom vlasništvu. Značajke područja Istarske županije su relativno povoljni prirodni uvjeti i duga tradicija za uzgoj vinove loze, masline i tradicionalno prihvaćenog voća. Ovakva poljoprivredna proizvodnja je u načelu visokoakumulativna i za nju postoji tržište, traži manje površine zemljišta od ratarske proizvodnje te pruža garanciju životnoj egzistenciji jednog dijela stanovništva. Njenim razvojem moguće je uspostaviti nove modele modernog gospodarskog ponašanja i stvoriti preduvjete za ravnopravnu tržišnu utakmicu u vrijeme europskih integracija.

Osnovne karakteristike poljoprivredne proizvodnje na dugogodišnjim nasadima na području Istarske županije su:

- rascjepkanost zemljišnih parcela
- dijelom zapuštenost poljoprivrednog zemljišta
- kod većine OPG-a slab intenzitet proizvodnosti
- ovisnost o uvozu.

Dosadašnji ograničavajući čimbenici za razvoj predmetne poljoprivredne proizvodnje su:

- usitnjenost seljačkih gospodarstava
- neorganizirana i nedostatna tehnološka infrastruktura
- nepovoljne i nedostatne linije financiranja razvojnih programa
- nedovoljna organiziranost proizvođača u proizvodnji, preradi i prodaji
- nedovoljna orijentiranost na radno i kapitalno intenzivnu proizvodnju
- relativno slaba educiranost kod većine proizvođača
- velike zemljišne površine u državnom vlasništvu
- nepoznato vlasništvo zapuštenog zemljišta uz postojeće nasade kao rizični faktor
- ne osiguravanje nasada
- tržišni brendovi sa ograničenim kapacitetima.

Povoljnosti za sadnju i proizvodnju vinove loze, masline i autohtonog voća su:

- tradicija
- odgovarajuće zemljište i geografski položaj
- razvijena vodovodna mreža, nadzemne i podzemne vode
- smanjeni troškovi uklanjanja nepotrebne drvene mase sa zapuštenih zemljišta zbog opožarenosti površina
- visoka cijena kvalitetnih vina i maslinovog ulja
- manji fizički rad s primjenom naprednih tehnologija
- niža stopa kapitalnih ulaganja
- zapošljavanje uz najmanju vrijednost ulaganja po zaposlenom
- razvijanje programa poticanja i kreditiranja sadnje novih nasada s državne i županijske razine
- poslovi u masliniku pretežito su izvan turističke i poljoprivredne sezone pa su to dopunski prihodi
- tržište u neposrednoj turističkoj privredi
- dovoljni prerađivački kapaciteti za proizvodnju maslinovog ulja
- zdravstvena vrijednost maslinovog ulja i drugih prirodnih proizvoda (voća).

6. POSTOJEĆE STANJE

Bez sređenog katastra vrlo je teško odrediti precizno stanje pod dugogodišnjim nasadima, ali bez obzira na navedeni nedostatak na osnovu podataka Državnog zavoda za statistiku, Zavoda za vinogradarstvo i vinarstvo, evidencije o provođenju Modela intenzivnih potpora u Istarskoj županiji i procjene struke, moguće je donijeti realnu procjenu stanja pod dugogodišnjim nasadima. Na osnovu povijesnih podataka i naprijed navedenog, procjenjuje se slijedeće:

U Istri je pod vinogradima bilo:

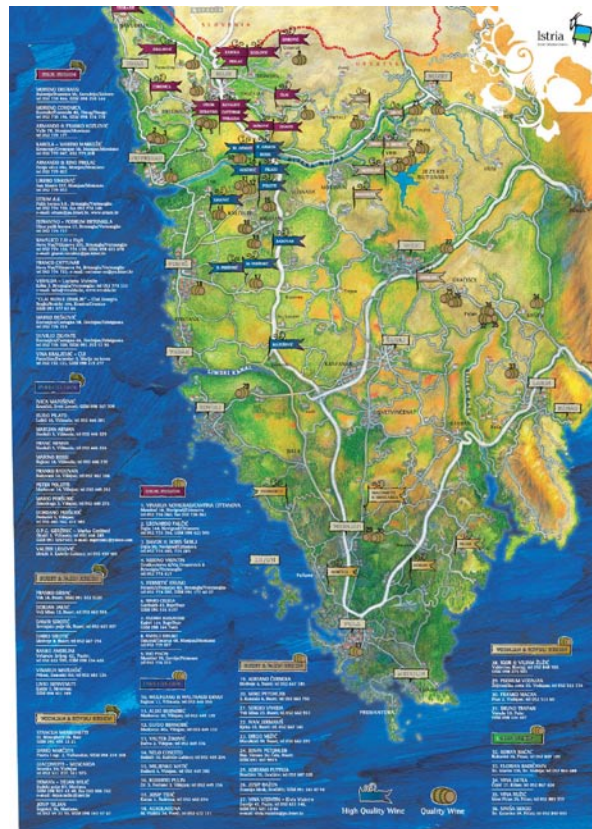
- 1885. godine - 35.000 ha - Austrijska Istra
- 1947. godine - 12.700 ha - današnja Istarska županija
- 1991. godine - 7.600 ha
- 2003. godine - 2.960 ha - registrirano po Zakonu o vinu + 2.000 ha procjena uzgoja za kućne potrebe-neprijavljeno = 4.960 ha ukupno

- 2008. godine procjenjuje se oko 6.000 ha.

Vijek trajanja rentabilne eksploatacije vinograda je 25. godina (amortizacija). Prosječna starost zasađenih vinograda u Istarskoj županiji je dvadesetak godina (od 1994. godine akcijom Istarske županije zasađeno je 837 ha vinograda što čini 14% od ukupno procijenjenih površina pod vinogradima).

Ako 6.000 ha vinograda želimo zadržati na nivou proste reprodukcije trebali bismo godišnje saditi 300 ha vinograda ili na bazi 4.000 loznih cijepova po ha ukupno 1.200.000 komada loznih cijepova godišnje. Iz naprijed navedenih podataka evidentno je da uza svu dosadašnju dinamiku sadnje nisu zadovoljeni uvjeti ni za prostu reprodukciju. Ipak zahvaljujući navedenom Programu pokrenuta je značajna tržna proizvodnja vina kod malih proizvođača gdje je u proteklih petnaest godina stvoreno niz značajnih i prepoznatljivih vinskih marki koji su prikazani na karti vinskih cesti u Istarskoj županiji.

Slika br. 2: Vinske ceste

Izvor: www.istria-gourmet.com/hr/

Maslinarstvo

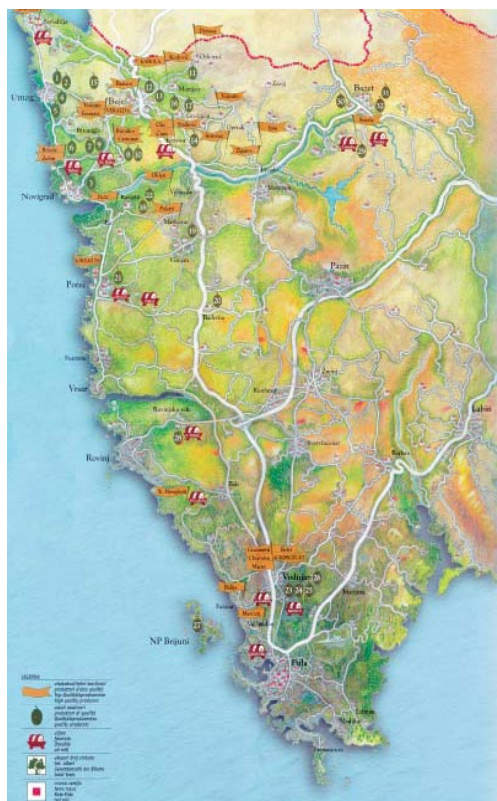
U Istri je pod maslinama bilo:

- 1900. godine - 1.000.000 stabala - Austrijska Istra
- 1991. godine - 350.000 rodni stabala

- 2003. godine – ukupno 366.644 stabala maslina, od toga 215 382 rodnih (popis poljoprivrede)
- od 1994. – 2008. godine 752.197 stabala maslina posađeno je posredstvom županijskog programa (28.000 smrznuto 1996.g.) + cca 30.000 sadnica maslina zasadili su ostali poslovni subjekti (Agrolaguna, Cementara Umag, Vekić i ostali proizvođači)
- u 2008. godini, procjenjuje se da u Istarskoj županiji ima preko milijun stabala maslina (stari nasadi + novo podignuti nasadi + pomlađeni, regenerirani maslinici i maslinici podignuti iz „panja“)

Istra je granično područje za uzgoj maslina pa je s jedne strane kvaliteta maslinova ulja vrlo visoka, ali s druge strane masline često stradaju zbog niskih temperatura. Paralelno sa razvojem maslinarstva značajno su se povećali preradbeni kapaciteti tako da danas u Istarskoj županiji imamo 18 registriranih uljara i još nekoliko za preradu u krugu obiteljskih gospodarstava. Ove se godine očekuje otvorenje još nekoliko uljara za uslužnu preradu kao i onih malih za vlastite potrebe unutar obiteljskih gospodarstava. Istarsko maslinarstvo svoj proboj na tržište gradilo je prema modelu vinskih cesti, tako da su vrlo brzo stvorene prepoznatljive robne marke ekstra djevičanskog maslinovog ulja koje zbog svoje izuzetne kvalitete plijene pozornost na domaćem i stranom tržištu.

Slika br. 3: Ceste maslinovog ulja

Izvor: www.istria-gourmet.com/hr/

Voćarstvo

Voćarstvo je manje tradicijski zastupljeno u uzgoju kod naših poljoprivrednika, a lješnjak koji je do prije tridesetak godina krasio svaki istarski vinograd gotovo je nestao.

Suvremeno voćarstvo polako ulazi u praksu kod mnogih poljoprivrednika u Istarskoj županiji, pogotovo je to izraženo u proizvodnji jabuka, kruške i šljive u centralnom dijelu Istre i breskve u onom priobalnom.

Istra ima uvjete za uzgoj bresaka, trešanja, krušaka, jabuka, šljiva, lješnjaka, smokve, jagoda i drugih voćnih vrsta.

7. SMJERNICE RAZVOJA DO 2020 GODINE

Prema podacima kojima se raspolaže u Istarskoj županiji u upisnik obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava upisano je 5.800 obiteljskih gospodarstava. Država zbog europskih integracija i novih tržišnih odnosa se posebno zalaže za proširenje obradivih poljoprivrednih površina pa posebnim poticajima stimulira obiteljska poljoprivredna gospodarstva na ulaganje u ovu djelatnost. Prerađivačka industrija i trgovina imaju trajne potrebe i dobre cijene za kvalitetnim proizvodima kakve može dati ovo područje. Cijeneći sve rečene okolnosti iznimno je važno da se na ovom području intenzivira poljoprivredna proizvodnja podizanjem novih višegodišnjih nasada i to prvenstveno vinove loze, masline, lijeske, smokve te ostalog tradicionalno uzgajanog voća. Zadnjih desetak godina maslinarstvo je u trendu i pokrenuto je podizanje novih nasada radi čega postoji interes za nastavljanje takvih ulaganja. Prema raspoloživim podacima i procjeni mogućeg interesa poljoprivrednika očekuje se daljnji interes za sadnju vinove loze, masline te drugog voća. U tu svrhu uredilo bi se i privelo poljoprivrednoj proizvodnji neobrađeno poljoprivredno zemljište, uvodile suvremene tehnologije u proizvodnju i preradbene kapacitete, ali isto tako poticalo tradicijsko nasljeđe zasnovano na tržišnim principima i potrebama suvremenog čovjeka.

U tu svrhu predlaže se daljnje provođenje MODELA POTICANJA VIŠEGODIŠNJIH NASADA od strane Istarske županije i jedinica lokalne samouprave po dosadašnjim principima do ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju. Navedenim Modelom predlaže se poticanje:

- podizanja trajnih nasada
- ekološke proizvodnje
- rasadničarske proizvodnje

Imajući u vidu posebnosti klime, tla i reljefa na području Istarske županije, smatramo da imaju prednost oni tipovi proizvodnje koji omogućuju veći profit po jedinici površine zemljišta, a to su pored stočarstva, voćarska i vinogradarska proizvodnja. Stoga predlaže se da se definiraju ciljevi i način ostvarenja Programa u Istarskoj županiji na način:

- da korisnik (obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo, odnosno mali poljoprivredni poduzetnik) ostvaruje potporu ovim programom ukoliko je upisan u upisnik obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava i ukoliko je član jedne od udruga na području na kojem se podižu višegodišnji nasadi koji se potiču ovim Programom;

- da obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo odnosno poljoprivredni poduzetnik zasadi najmanje 2000 m² nasada što isti u poljoprivrednoj udruzi dokazuje kopijom katastarskog plana i vlasničkim listom ili ugovorom o zakupu-koncesiji,
- da će se obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu odnosno poljoprivrednom poduzetniku poticati maksimalno 5 ha višegodišnjeg nasada u jednoj kalendarskoj godini;
- da se u Program uključe općine i gradovi u Istarskoj županiji na čijem se području podiže dugogodišnji nasad, a raspodjela sadnog materijala vrši putem poljoprivrednih udruženja,
- da Istarska županija do ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju sufinancira vrijednost nabave sadnog materijala iz svog Proračuna s 1/3 iznosa vrijednosti uz uvjet da sa 1/3 iznosa vrijednosti sudjeluju Općine i Gradovi a preostalu 1/3 iznosa vrijednosti sadnog materijala sufinancira sam poljoprivrednik putem poljoprivrednog udruženja,
- da se u ekološkoj proizvodnja uz navedene uvjete za sufinanciranje sadnog materijala, sufinancira registracija i dobivanje sukladnosti za ekološku proizvodnju, ukoliko se u sufinanciranje uključe i JLS s omjerom 50:50.

8. OČEKIVANI CILJEVI PROGRAMA

Cilj Programa sufinanciranja višegodišnjih nasada je podizanje novih nasada (vinogradi, voćnjaci, maslinici) i oživljavanje postojećih u svrhu povećanja kvalitete i konkurentnosti domaćih proizvođača te usklađivanje s europskim pravilima proizvodnje.

Ovim Programom se namjerava ostvariti slijedeće ciljeve:

- razvoj malih poljoprivrednih poduzetnika
- pokretanje neiskorištenih gospodarskih resursa
- ekološki pristup održivom razvitku područja
- okrupnjavanje zemljišnih parcela
- intenziviranje poljoprivredne proizvodnje radi:
  - stvaranja nove dobiti,
  - zapošljavanja nezaposlenih osoba,
  - dopune turističkoj ponudi,
  - tehnoloških unapređenja,
  - razvoja prerađivačkih i uslužnih djelatnosti,
  - povezivanje i udruživanje poljoprivrednika,
  - sanacije opožarenih površina,
  - uređenje zemljišta i infrastrukture u njegovoj funkciji
  - stvaranje osnova za izgradnju sustava za navodnjavanje

Ovim Programom osiguralo bi se slijedeće:

Vinogradarstvo

- podizati godišnje minimalno 200 ha vinograda,
- godišnje 800. 000 loznih cijepova
- vrijednost jednog certificiranog loznog cijepa je cca 12,00 kn odnosno planira se uložiti cca 9.600.000,00 kuna godišnje.
-

Maslinarstvo

- godišnje saditi minimalno 100.000 kom sadnica maslina ili min. 300 ha;
- vrijednost jedne sadnice iznosi 52 kune, odnosno planira se uložiti cca 5.200.000,00 kuna godišnje

Voćarstvo

- godišnje treba saditi minimalno 100.000,00 sadnica raznog voća
- vrijednost jedne sadnice je od 18,00 kuna (lijeska) do 120,00 kuna (cijepljeni orah), odnosno godišnje se planira ulaganje od cca 3.000.000,00 kuna.

PLANIRANE POVRŠINE TRAJNIH NASADA 2020. GODINE

a) VINOGRADI (do 2012 godine iz razloga što će ulaskom RH u EU vinogradi dobiti - kvote) -
7.000 ha

b) VOĆNJACI

- sadašnjih 1,0 mil. stabala maslina povećati na 2,0 mil. - 6.600 ha
- podignuti novih nasada voćnjaka; breskve, jabuke, šljive, trešnje, jagodasto voće i druge vrste
- 1 000 ha
- revitalizirati uzgoj lijeske na površini od - 1 500 ha
- revitalizirati uzgoj smokve na površini od - 300 ha
- revitalizirati uzgoj kestena (Istarski marun) na površini od - 300 ha
- na zapuštenim i opožarenim šumskim zemljištima (ilovasto- glinenasta struktura) saditi mikorizirane sadnice lijeske, masline i kestena sa crnim i bijelim tartufom - 1 000 ha
- ostale voćne vrste (oskoruša, mušmula, žižula, nar, šipak i dr.) zasaditi na minimum - 100 ha

Realizacijom predloženog Programa u Istarskoj županiji bi 2020. godine bilo zasađeno sa trajnim nasadima 17.800 ha površina što čini 10,5% od ukupnog poljoprivrednog zemljišta.

9. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Kao što je već istaknuto u uvodu ponovno navodimo važnost pomoći obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima i malim poduzetnicima u poljoprivredi kako bi se navedeni subjekti zadržali na tržištu, održali konkurentnost investicijama, povećali proizvodnju, zaštitili okoliš i suočili se sa globalnim tržištem u narednom razdoblju. Uz predložene mjere sufinanciranja višegodišnjih nasada na području Istarske županije u provedbi financijskih potpora u poljoprivredi sudjeluje i Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, Hrvatski zavod za poljoprivredno savjetodavnu službu i još neke državne institucije. U narednom razdoblju do 2011. godine očekuje se mogućnost korištenja sredstava iz Programa pomoći EU kroz područje RURALNI RAZVOJ - odnosno IPA Program - Instrumenti predpristupne pomoći Hrvatskoj. Prilagođavanje proizvodnih prostora standardima EU i smanjivanja negativnih demografskih kretanja u ruralnim područjima i povećanja razine kvalitete života i mogućnosti zapošljavanja nije moguće prepustiti samim poljoprivrednicima, već im je u prijelaznom razdoblju potrebno pružiti svekoliku pomoć jer su ti ciljevi od strateškog značaja za Istarsku županiju te ovaj Program postaje sastavnica Strateškog programa ruralnog razvoja Istarske županije 2008. - 2013. (STUDIJA).